

Abstract

"In Appreciation of the Obligated Gratefulness of His Majesty King Vajiravudh"

A letter of Phraya Dharmasakmontri addressed to the editor of publication "University" dated 5 December 1938, to offer his observation concerning the "Civil Servants School of King Chulalongkorn Which was the Origin of Chulalongkorn University" is presented. The letter discloses the interesting anecdote of why King Vajiravudh made up his mind to change the status of the Civil Servants School to be Chulalongkorn University after the name of his father, King Chulalongkorn.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ระลึกถึงพระคุณของล้นเกล้าฯ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”*

บ้านถนนนครสวรรค์ พระนคร

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

คำนำ ท่านบันนาธิการ

ท่านมีแก้ไขขอให้ฉันมีส่วนในมหาวิทยาลัยฉบับพิเศษ ซึ่งจะลงเรื่องเกี่ยวกับประวัติของมหาวิทยาลัย ฉันขอขอบใจท่าน เรื่องประวัติมหาวิทยาลัยนี้ได้มีผู้รวบรวมหุ้แล้ว ฉันก็ได้ช่วยเหลือบ้างเท่าที่หุ้ในความซงจำ นอกนั้นฉันจะหาได้จากบันทึกและสถิติที่มีหุ้ในมหาวิทยาลัยนั่นเอง ในที่นี้เพื่อสนองความมีแก้ไขของท่าน ฉันนำเอาเรื่องเกร็ด ๆ ที่จะไม่ได้จากบันทึกใด ๆ มาเป็นก้านให้แกท่านบ้างเล็กน้อย

โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระจุลจอมเกล้า อันเป็นรากเหง้าแห่งจุลาลกรณมหาวิทยาลัยนี้มีประวัติที่แจ่งหุ้แล้วว่าเป็นพระราชปติการคุณในพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อสนองพระราชประสงค์แห่งองค์พระบรมชนกนาถ แต่ชื่อของโรงเรียนยังจำกัคิดว่าจะฝึกหัดคนเฉพาะใช้ราชการ

ต่อมาเมื่อการสีกสาของบ้านเมืองได้ก้าวเข้าสู่ความกว้างขวางที่ต้องการแผ่อดมสีกสาให้แก่พลเมือง ผู้มีปัญญาความสามารถไม่ว่าจะไปประกอบอาชีพใด ๆ แม้ที่ไม่ใช่ราชการ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำหรัดแกฉันผู้เป็นเสนาบดีกะซวงธัมการเวลานั้นว่า ชื่อของวิทยาลัยนั้นยังสอตัว อดทำให้คนเข้าใจผิดว่าจะฝึกหัดให้เข้าทำราชการเท่านั้น แทนที่จะเข้าใจว่าเป็นตลาดวิชา ใครปรารถนาอะไรก็มาซื้อหาเอาได้ไม่ว่าจะเข้าทำราชการหรือไปทำงานส่วนตัวในบริษัทใด ๆ หรือในหน้าที่พลเมืองทั่วไปได้ มีพระราชดำหรัดถามฉันว่า จัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยเสียทีเดียวไม่ได้หรือ? จะได้เป็นตลาดวิชาให้คนเข้าใจถูกเสียทีเดียว

ที่ฉันกล่าวข้างต้นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเกร็ด จะค้นหาจากบันทึกใด ๆ ไม่ได้ทั้งหมด ก็เพราะเป็นเพียงพระราชปติสัณฐานเป็นการหรือกับเสนาบดีของท่านในระโหธาน คือที่พระตำหนักจิตรลดาในเวลาประทับนะที่นั้น

ฉันได้กราบบังคมทูลสนองพระราชปราชภาว่า ถ้าถือเอาอ็อกสฟอร์ดหรือเคมบริดจ์เป็นมาตรฐาน เราก็ยังไม่พร้อมที่จะสถาปนามหาวิทยาลัย จะต้องลงทุนรอนมากมายนัก ทั้งเงินทั้งคนของเรายังไม่พร้อม แต่ถ้าจะลดหย่อนลงมาเพียงมหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ ๆ ซึ่งกำลังเกิดขึ้นสะพรั่งราวกับเห็ด ทั้งในตะวันตกและตะวันออก เราก็พอทำได้ มหาวิทยาลัยใหม่ ๆ กำลังเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ กรีต แหบทุกมณฑล ในตะวันออกก็เกิดสะพรั่งในประเทศญี่ปุ่นและอินเดีย แม้ที่ฮ่องกงก็ยงตั้งมหาวิทยาลัยได้ มหาวิทยาลัยใหม่ ๆ นี้เปรียบเหมือนเป็นโรงเรียนกลางวัน แต่อ็อกสฟอร์ด เคมบริดจ์ เปรียบเหมือนเป็นโรงเรียนประจำต่อยอดจากบปีลสิกกุลของอังกฤษ การจัดตั้งองแพงกว่ากันมาก เมื่อคิดเทียบจำนวนนักเรียนเป็นหลักน้อยในการลงทุนให้การศึกษาแก่เขา

* จากจดหมายพระยารวมศักดิ์มนตรีมีไปถึงบรรณาธิการหนังสือ “มหาวิทยาลัย” เรื่อง “โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ อันเป็นรากเหง้าแห่งจุลาลกรณมหาวิทยาลัย” ลงวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

มหาวิทยาลัยเก่าของอังกฤษดีกว่ากับเป็นที่ประทับใจคนนี้ออกไปทำงานอะไรๆ ก็ไว้ใจได้ เขาเป็นสุภาพบุรุษโดยสมบูรณ์แล้ว แต่มหาวิทยาลัยใหม่จะประทับใจได้แต่เพียงว่า คนนี้มีวิชา เอนจิเนีย. แพทย์. ก่อทนาย. วิทยาศาสตร์. อักษรศาสตร์. ฯลฯ ประถมและมัธยมศึกษาของเราใช้แผนโรงเรียนกลางวันอยู่แล้ว เมื่อตั้งมหาวิทยาลัยก็ต้องไปแผนนั้นด้วย การมีหอสำหรับรับนักเรียนประจำบ้างนั้น ไม่ทำให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับการมีโรงเรียนประจำเล่นสองสามโรงเรียน ไม่ทำให้เราขึ้นชื่อว่าใช้แผนโรงเรียนประจำ

พระราชดำหัดต่อไปนั้นว่า แผนบิลิกสกูลก็มีแต่ของอังกฤษ ซึ่งเจ้าของอวดนัก ได้ทำมานานนักหนาแล้ว นอกนั้นทั้งบนภาคพื้นยุโรปและอเมริกาก็ต้องใช้แผนโรงเรียนกลางวัน เราทนน้อย จะทำได้งานมากก็ต้องเลือกเอาข้างใส่หุ้ยน้อยหุ้ยเอง ว่าแต่ว่าจะถึงเวลาที่เราจะตั้งมหาวิทยาลัยสมัยใหม่กับเขาบ้างได้หรือยัง ?

ฉันสนองพระราชปจฉว่า จำนวนนักเรียนจมัธยมบริบูรณ์ของเรายังน้อยมาก โรงเรียนข้าราชการพลเรือนยังต้องรับผู้จมัธยมหก ไนแ่งนี้แ่งเดียวก็อาดมีผู้ค้ำได้ว้ายังไม่ถึงเวลา แต่การศึกษาของเราทุกส่วนได้ดำเนินตามพระบรมราโชบายที่เร่งเวลาและไปหน้าเวลาทั้งนั้น เป็นการปฏิบัติทางล่อให้เกิดติมานด์ แทนที่จะคอยแต่ตั้งสับปลายขึ้นรับติมานด์

พระราชดำหัดต่อไปนั้นว่า นี่คือนิติธัมของประเทศจัดใหม่ ซึ่งต้องตัดทางลัดเพื่อให้ถึงที่หมายทันเขา จะไปมัวคอยให้ติมานด์เกิดเสียก่อนแล้วจึงขยับตัวตามหย่างไรได้ ? ประเทศจัดก่อนเขาจำป็นหุ้ยเองจะต้องเดินตามหนทาง ซึ่งต้องอ้อมวกเวียน เพราะต้องคิดเอาเองไม่มีแบบหย่างต้องตรัสรู้ต่อยอดจากที่รู้กันแล้ว ก่อนตรัสรู้ต้องทิ่มผัดทิ่มถูกไปตามเพลงของการคั้นคว่ำ ฉะนั้น นิติธัมของเขาก็คอยดูนิมิตรคือติมานด์ว่ามีอะไรเกิดขึ้น จะได้ไหวตัวตามโดยจัดตั้งสับปลายรับให้พอเหมาะ เดินเกิดหุ้ยาคอยเวลาเลย หย่างไรเสียเราก็ต้องการมหาวิทยาลัย ตั้งเสียเดี๋ยวนี้นี้เดียว จะได้เป้นตลาดวิชาของเมืองไทยไม่เป้นแต่เพียงที่เพาะข้าราชการไว้ใช้

ต่อจากนี้ก็มีประกาศกระทรวงธิการออกมานในราชกิจจานุเบกษา ดำเนินกะแสพระบรมราชาโองการสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าหุ้ยหัว ขึ้นเป้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพระบรมนามาภิธัยแห่งพระปิยมหาราชพระองค์นั้นเอง

เสนาบดีกะกระทรวงธิการเวลานั้นถูกกะชวงพระคลังหาว่าคอมมิตรัธบาลหรือพัรธบาลเข้าปึงในทางเงิน แต่ขอท่านทั้งหลายจงระลึกถึงพระคุณของล้นเกล้าฯ พระมงกุฎเกล้าเจ้าหุ้ยหัวว่า ถ้าท่านไม่ชงสถาปนามหาวิทยาลัยแต่ครั้งนั้น (ยี่สิบปีกว่ามาแล้ว) เดี๋ยวนีเราจะหุ้ยที่ไหน ?

ขอสดางความนับถือหย่างยิ่ง

ธัมสั๊กดีมนตรี